

In Memoriam Dr. Edward Jacobson
20 Maart 1870—29 December 1944

door

J. C. H. DE MEJERE

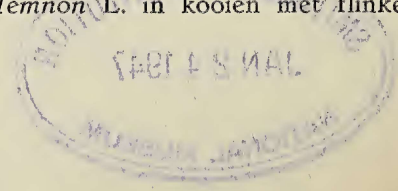
Met bijzondere ontroering vernam ik, dat Edward Jacobson te Semarang is overleden, aangezien het hier een zeer bijzonderen man geldt, zooals ons Indië er weinig, veel te weinig, heeft opgeleverd.

Richard Edward Jacobson is 20 Maart 1870 te Frankfurt a/M. uit Hollandsche ouders geboren; hij was in 1897 als procuratiehouder van de Firma Jacobson, van den Berg & Co., te Semarang, naar Oost-

Indië gegaan, in 1902 beheerende Vennoot daarvan aan het kantoor te Semarang zoowel als te Soerabaja geworden, maar de handelszaken trokken hem niet aan. Hij was gesneden uit hetzelfde hout als de beroemde Rumphius, ook een koopman, uit het hout, dat natuuronderzoekers vormt, wat vooral in Indië tot uiting kwam. Hier begon hij al spoedig in zijn vrijen tijd allerlei dieren te verzamelen, die hij naar Europeesche Musea en specialisten ter bewerking zond, wat zich voortdurend uitbreidde, tot hij ca. 1910 zich uit de zaken terugtrok en zich geheel hieraan wijdde. Vooral het Rijksmuseum te Leiden en ook Artis ontvingen veel van hem, het laatste alleen Dipteren, op welke verwaarloosde groep ik hem opmerkzaam maakte. Zoo ontving ik, die daar toen conservator was, sinds ca. 1904 de Dipteren, die hij 's avonds bij de lamp verzameld had, later ook telkens bezendingen uit vele plaatsen van Java en Sumatra

en daarbuiten. Dit vormde het voornaamste materiaal voor mijn „Studien zur Kenntnis der süd-ost-asiatischen Dipteren I—XVI” in Tijdschrift voor Entomologie 1907—1924. Hij verzamelde op vele bergten, als den Goenoeng Gedeh, den Ungaran, bij de bergdorpen Tosari, Nongkodjadar, Wonosobo enz. op Java, bracht eenige maanden door op den Sumatraanschen berg Talamau, den Piek van Korintji, bezocht in 1908 ook de Krakatau-groep en tezamen met Jhr. W. C. van Heurn in 1915 het eiland Simaloer. In mijne Studien heb ik ca. 1000 nieuwe soorten beschreven, verreweg overwegend van zijne vondsten afkomstig, en zijn overige buit aan zoölogische, botanische en ethnographische objecten ging naar andere Musea en specialisten in vele landen. Bij elke zending waren lange brieven met vele notities over levenswijze enz., waarvan ik het essentieele bij mijn publicaties verwerkte, want hij was niet alleen een uitstekend verzamelaar, maar had een open oog voor de biologie der dieren, deed daarover ook allerlei proeven. Zeer opmerkelijk zijn: de ontdekking van een kleine steekmug (*Harpagomyia splendens* de Meij.), die zich op mierenpaden van *Cremastogaster difformis* Smith plaatst en de mieren tegenhoudt, om zich door hen te laten voeden; en de kweekingen van *Papilio Memnon* L. in kooien met flinke

Citrusboomen in eenige generaties, waaruit ik afleidde, dat hier de altijd gelijke mannetjes elk een der drie vrouwelijke vormen vererven. In 1906/7 is hij lid van de Nederl. Entomologische Vereeniging geworden en wie in de vergadering van 21 Januari 1912 zijne mededeeling over zijn bezoek aan de grotten van Babakan (Midden-Java, Zuidkust) gehoord heeft, zal zich zijn kennis van zaken en talent van waarneming, vooral over de *Arixenia*'s, herinneren. Na ca. 1925 kreeg hij last van zijn oogen en kon hij de kleine Dipteren niet meer verwerken, die ik altijd aan kleine minutiënaaldjes op kassave-merg van hem ontving, keurig geëtiketteerd. Met grotere dieren is hij nog jaren doorgedaan. In 1919 vertrok hij naar Fort de Kock in de Padangsche Bovenlanden en woonde sinds 1933 te Bandoeng. Daar was hij medeoprichter en bestuurslid van den dierentuin, waar hij met zijn vrouw dicht bij woonde en ook den beheerder met zijn veelzijdige kennis ter zijde stond. Hij kwam er bijna dagelijks.

De nog bij hem zijnde, meest door buitenlanders gedetermineerde insecten, heeft hij aan het Entomologisch Museum van Amsterdam geschonken.

Ook deed hij af en toe nog mededeelingen in de Nederl.-Indische Entomologische Vereeniging.

Dat men zijn verdienste op hoogen prijs stelde, is gebleken door zijn benoeming in 1916 tot corresponderend lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen, in 1925 van de Nederl. Dierkundige Vereeniging, in 1928 van de Nederl. Entomol. Vereeniging en in 1932 tot Doctor honoris causa van de Universiteit van Amsterdam.

Het is smartelijk, dat zoo'n man in onzen tijd, waarin wij de waarheid hebben leeren kennen van de uitspraak van den Oud-Griekschen wijsgeer: „Van alle wezens is de mensch het verschrikkelijkste", ellendige laatste jaren moest hebben in een Japansch gevangenkamp te Semarang, hij, die zoo'n liefde en bewondering had voor ons Overzeesch gebied, „dat zich slingert om den Evenaar als een gordel van smaragd".

Amsterdam Z., Noorder Amstellaan 174II, April 1946.

Eenige Geschriften van Dr. Edw. Jacobson.

- Jacobson, Edw., Laboulbeniacee op *Gryllus* en *Gryllacris*. Tijdschr. v. Entom. 1906, p. XLIX.
- Notes on web-spinning ants. Victorian Naturalist. 24, 1907.
- Fauna van Krakatau. Jaarverslag van den topographischen dienst in Ned. Indië over 1908. De opnemng van de Krakatau-groep in Mei 1908, Batavia 1909.
- Ein Moskito als Gast und diebischer Schmarotzer der *Cremastogaster difformis* Smith und eine andere schmarotzende Fliege. Tijdschr. v. Entom. 52, 1909, p. 158—164.
- Observations sur les habitudes de *Bembex borrei* Handl. Bull. Mus. Hist. nat. Paris, 1909, p. 451—543.
- Beobachtungen über den Polymorphismus von *Papilio Memnon* L. Tijdschr. v. Entom. 1909, p. 119—157.
- *Pheidologeton diversus* Jerdon und eine myrmecophile Fliegenart. Tijdschr. v. Entom. 53, 1910, p. 329—335.
- Anlässlich Beobachtungen über Polymorphismus bei *Papilio Memnon* L. Tijdschr. v. Entom. 53, 1910.
- Nähere Mitteilungen über die myrmecophile Culicidie *Harpagomyia splendens* de Meij. Tijdschr. v. Entom. 54, 1911, p. 158—161.
- *Mallophaga* transported by *Hippoboscidae*. Tijdschr. v. Entom. 54, 1911, p. 168—169.
- Hilfsmittel beim Fang und Präparieren von Insekten, besonders in den Tropen, Deutsche ent. National Bibliothek. Museum Berlin I 1910, No. 11 und 12; II 1911, No. 4.
- Biological Notes on the Hemipteron *Ptilocerus ochraceus*. Tijdschr. v. Entom. 1911, p. 175—179.
- Bezoek aan de grotten van Babakan (Midden-Java, Zuidkust). Tijdschr. v. Ent. 1912, p. VII—XIV.

- Ameisen aus Java, bestimmt und beschrieben von A. Forel. Notes Leyden Museum 34, 1912.
- Iets over blinde visschen. Levende Natuur 16, 1912.
- Über eine myrmecophile Gryllide. Notes Leyden Museum 34, 1912, p. 122.
- Wenken voor verzamelaars in de tropen. Tropische Natuur 1914—'15. Ook apart bij Visser & Co., Weltevreden 1918.
- Een toestel om kleine Arthropoden te vangen. Trop. Natuur 1915, p. 143—145.
- Tjamperadoek. Div. in Trop. Natuur 1916.
- Het eiland Simaloer. Tijdschr. Aardrijksk. Gen. ser. 2, 34, 1917.
- Eenige meteorologische data van de Piek van Korintji. Natuurkundig Tijdschr. Nederl. Indië 76, 1916.
- (Over diverse Indische diernamen). Trop. Natuur 1918, p. 157—158.
- Meteorologische gegevens verzameld op een tocht naar den Talamau. Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië 77, 1918, p. 180—186.
- In het oerbos van de Ophir. Trop. Natuur 1919.
- Beobachtungen an *Hymenopus coronatus* Oliv. Treubia 2, 1921, p. 136.
- Enige staaltjes van parasitisme uit het insektenrijk. Trop. Natuur 1921, p. 78—79.
- *Thomisus decipiens* Forbes, a spider supposed to imitate the excrement of birds. Tijdschr. v. Entom. 64, 1921, p. 186—190.
- Azijnaether als doodingsmiddel voor nachtvlinders. Entom. Berichten 6, 1921, p. 18—21.
- Notes on some Mammals from Sumatra. Journ. Fed. Malay States 10, 1921, p. 235—240.
- *Vespa cincta* F. De Tropische Natuur. 1922, p. 182—187.
- Beobachtungen über *Aularches punctatus* Drury. Treubia 3, 1922, p. 50—60.
- en P. van Oye. Vischteelt en vischkwekerij in de Padangsche Bovenlanden. Mededeel. Afd. Visscherij No. 1, Dep. Landbouw enz. Buitenzorg 1922, p. 1—31.
- Een reus onder de klappertorren. De Tropische Natuur, 1922, p. 127—128.
- Micro-Dipteren als Ectoparasiten anderer Insekten. Tijdschr. v. Entom. 66, 1923, p. 135—136.
- Iets omtrent Dynastiden. De Tropische Natuur 1923, p. 67—70.
- and W. C. Crawley. Ants from Sumatra. Ann. and Mag. of nat. Hist. 1924, ser. 9, Vol. 13, p. 380—409.
- Zeepaardjes. De Tropische Natuur 1924, p. 129—133.
- H. C. Ronson and C. Boden Kloss. On a large collection of birds chiefly from West-Sumatra. Journ. Fed. Mal. Museum 11, 1924, p. 189—347.
- Notiz zu P. Stein, Anthomyiden aus Java, Sumatra, Waigeoe und Ceram. Suppl. Tijdschr. v. Ent. 1924, 67, p. 25—77.
- De reuk der bloemen van *Rafflesia Arnoldi* R. Br. Tropische Natuur 1925, p. 193—196.
- Een goed plakmiddel. Entom. Berichten 1925, p. 365—366.
- Farbenwechsel der Augen bei *Hymenopus coronatus*. Treubia 1925, p. 193—196.
- Der Farbenwechsel der Augen bei Mantiden, Treubia 6, 1925, p. 173.
- Biologische Beobachtungen an *Gryllacris* Treubia 6, 1925, p. 438—441.
- Zur Kenntniss der Biologie javanischer Copeognathen. Zoöl. Mededeelingen IX, 1926, p. 65—71.
- *Xylocopinae*. Biol. Sumatr. Supplem. Entom. 1927.
- Publicaties, waarin materiaal van Jacobson bewerkt is. Separata uit verschillende tijdschriften 1931.
- Symbiose tussen Geckoniden en bijen. Trop. Natuur 1932, p. 12.
- Slangenbeet door *Doliophis intestinalis*. Geneesk. Tijdschr. Ned. Indië 76, 1936.
- Aanteekeningen over *Stenogastrinae* (Hym. Vespidae). Entom. Meded. Ned. Indië, 1, 1935, p. 15—19.
- Some remarks on *Provespa* Ashm. (Hym. Vespidae). Entom. Meded. Ned. Indië 1, 1935, p. 56—58.
- Reduviide als vijand van de Pharaomier. Entom. Meded. Ned. Indië 2, 1936, p. 17—18.
- Kniptor aangevallen door Reduviide. Kleurvriatie van *Herse convolvuli* L. (Lep. Sphingidae). Entom. Meded. Ned. Indië 2, 1936, p. 33.
- *Archiphasma annulipes* Westwood. Entomologische Mededeel. Ned. Ind. 3, 1937, p. 39.
- en Stärcke. Hersenganglion van *Strumigenys*; koloniestichting van *Polyrhachis bicolor*. Tijdschr. v. Entom. 84, 1941, p. II.